

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal



You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za



**SA EXAM
PAPERS**



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVEND[^]A LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U
THOMA (FAL)

BAMMBIRI L[^]A VHURARU (P3)

LUHUHI/T[^]HAFAMUHWE 2013

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara 2½

Bammbiri il[^]i l[^]i na masiat[^]ari a 7.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipufhi zwa vhudavhidzani (20)
2. Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha khethekanyo INWE NA INWE.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa ngalwo.
4. Thomani khethekanyo inwe na inwe kha siatari liswa.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiinwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Pulane yanu i tea u RANGELA maanea.
6. U pulana hothe hu tea u sumbedzwa nga u ralo. Ni eletshedzwa u thutha pulane yothe nga u tala mutalo u budekanyaho khayoy.
7. Ni eletshedzwa lwa tshothe uri ni shumise minetse i re henefha kha 80 kha KHETHEKANYO YA A, minetse ya 40 kha KHETHEKANYO YA B na minetse ya 30 kha KHETHEKANYO YA C.
8. Nomborani phindulo dzanu sa zwe thoho dza nomboriswa zwone kha bammbiri la mbudziso.
9. Nani phindulo inwe na inwe thoho yo teaho.
PFESESANI: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi, maipfi a re kha thoho ye na nanga ha tei u katelwa kha itsho tshivhalo.
10. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANE)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300.

- 1.1 Tshikolo tsha haṅu tsho vhuya tsha ṅanga lwendo lwa u ya u dalela vhukavhamabufho. Kha vhana vha tshikolo a ho ngo vha na tsaleli. Nwalani maanea nga ṅhoho heyi:

Vhukavhamabufho he nda vhuya nda hu dalela [50]

- 1.2 Vhadzulapo vha haṅu nga thusedzo ya khoro ya musanda/masipala vho fhatelwa tshitediamu tsha vhunzhilinzhili. Vhathu vhanzhi vha kusuwa vha tshi bva matungo o fhambanaho vha tshi ḁa u vhona itsho tshitediamu. Zwino inwi nwalani maanea nga ṅhoho heyi:

Tshitediamu tsha hashu [50]

- 1.3 Murathu waṅu ane na tshimbila nae ni ya tshikoloni u funesa mafhungo a u tambela badani hune ha tshimbila goloi dzo fhambanaho. Dziṅwe dza idzo goloi dzi gidima nga luvhilo lwo kalulaho. Arali ho vha hu si inwi vhutambetambe hawe ho vha hu tshi ḁo vha ho no mu dzhenisa khomboni. Hezwi zwithu zwa ni humbudza khombo ya goloi ye na vhuya na ṅangana nayo. Zwino inwi nwalani maanea nga ṅhoho heyi:

Zwi nkhumbudza ḁuvha ḁe nda vhuya nda thulwa nga goloi [50]

- 1.4 Zwikoloni zwa sekondari niwaha muniwe na muniwe hu a nangiwa vharangaphanda vha vhagudi. Hezwi zwi itelwa uri vha vhe na mukovhe kha pfunzo dzavho. Vhaniwe vha vhagudi vha shumisa uvhu vhuimo u khakhisa ngudo zwikoloni, vha tshi khou dzumba u sa ita havho mushumo wa tshikolo. Nwalani maanea ni tshi khou ima na ṅhoho heyi kana ni tshi khou i hanedza:

Hu tshi nangwa vharangaphanda vha vhagudi kha hu lavheleswe vhukoni/Hu tshi nangwa vharangaphanda vha vhagudi hu songo lavheleswa vhukoni [50]

- 1.5 Muvhuso wo vhona zwo tea u sikela vhathu mishumo. Hone minzhi ya hone i vha mishumo ya tshifhinganyana, hune vhathu vha shuma lwa miniwedzi i si gathi, mushumo wa fhela. Nwalani maanea nga ṅhoho heyi:

Vhudi na vuvhi ha mishumo ya tshifhinganyana [50]

- 1.6 Talelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni do kona u niwala maanea ane a anana natsho. Maanea anu ni a nee thoho ine na funa.



[50]

- 1.7 Talelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni do kona u niwala maanea ane a anana natsho. Ni nee maanea anu thoho yo teaho.



[50]

- 1.8 Tālelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni dō kona u nīwala maanea ane ā anana natsho. Ni nēe maanea aṇu ṭhoho yo tēaho.



[50]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudzo NTHIHI kha nna dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe na maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150 (zwi re ngomu fhedzi).

2.1 VHURIFHI HA VHUKONANI

Inwi ni na lutamo lwa u ya u dzhena kha inwe ya dziyunivesithi dza Afrika Tshipembe musu no no vuledza pfunzo dzaṅu dza gireidi ya 12 nṱwaha u daho. Zwino inwi nṱwalelani khotsi aṅu vhurifhi ni tshi vha tṱalutshedza muhumbulo waṅu hu u itela uri vha ni vṱhulungele masheleni a mṱadelo dza yunivesithi.

[30]

2.2 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU

Makhulu waṅu vhe vha ni lela nahone no vha ni tshi vha funa nga maanda vho lovha. Lushaka lwo vhona zwo tea u nanga inwi uri ni nṱwale nganeavhutshilo ya makhulu. Zwino inwi nṱwalani nganeavhutshilo ya makhulu waṅu ine na dṱo i vṱhala nga dṱuvha la mṱbulungo.

[30]

2.3 MUVHIGO

Kiṱlasini ine na dzhena khayi na dovha na vha murangaphanda wayo ho vha na khakhathi vhukati ha vṱhatukana vṱhavhili. Muṱwe wa avha vṱhatukana o huvhala lwe a iswa sibadela. Thohoyatshikolo vho ni humbela uri ni nṱwale muvhigo nga ha iyo khakhathi yo bvelelaho. Zwino inwi nṱwalani muvhigo uyo.

[30]

2.4 BUROTSHA

Tshifṱato tsha nyonyoloso tsha khonani yaṅu tsho lugiselwa upfi tshi vuliwe nga vṱṱambo. Zwino inwi na khonani yaṅu no langana uri hu nṱwalwe burotsha ine ya dṱo nṱewa vṱathu vho dṱaho vṱṱamboni. Zwino inwi nṱwalani iyo burotsha.

[30]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha hone vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100.

3.1 KHUNGEDZELO

Shangoni la hanu ho fhatiwa vhengele la dzibugu dza tshaka dzo fhambanaho. Zwino inwi nwalani khungedzelo ni tshi khou kungedzela ilo bindu la dzibugu.

[20]**3.2 DAYARI**

Tshikolo tsha hanu tsho fara lwendo lwa maduvha mana hu tshi khou dalelwa fhethu ho fhambanaho. Zwino inwi nwalani dayari ya ayo maduvha mana ni tshi khou sumbedza zwe zwa bvelela duvha liniwe na liniwe.

[20]**3.3 NDAELA**

Muvhunduni wa hanu no fhatelwa laiburari ine ya do shumiswa nga lushaka lwa hanu. Inwi nwalani ndaela dzine dza tea u tevhedzwa nga vathu vhane vha da u shumisa iyo laiburari.

[20]**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:****20****MARAGAGUTE:****100**